

Copyright © 2018 T.C. Gençlik ve Spor Bakanlığı
<http://genclikarastirmalari.gsb.gov.tr/>
 Gençlik Araştırmaları Dergisi • Ağustos 2019 • 7(18) • 213-228

ISSN 2147-8473

Başvuru | 25 Şubat 2019

Kabul | 16 Temmuz 2019

Türkiye’de Genç İşsizlik ve Yoksulluk İlişkisi: Bölgeler Düzeyinde Bir İnceleme

Mehmet Bölükbaş*

Öz

Genç nüfusun yoksulluk düzeyinin küresel düzeyde artış göstermesi son yıllarda uluslararası raporlarda sıklıkla konu edilmekte ve bu durum konu üzerindeki ilginin artmasına yol açmaktadır. Bu çalışmanın amacı genç işsizlik ve yoksulluk ilişkisini Türkiye için incelemektir. Bu kapsamda 2006-2017 dönemi dikkate alınarak bölgesel düzeyde bir analiz yapılmış ve yöntem olarak Dumitrescu-Hurlin (2012) panel nedensellik testinden yararlanılmıştır. Bu çalışmayı benzer konuyu işleyen diğer çalışmalardan farklı kılan bazı unsurlar bulunmaktadır. Bu unsurlar şu şekilde sıralanabilir. Genç işsizlik toplam, erkek ve kadın genç işsizlik olarak ayrı ayrı ele alınmıştır (1). Türkiye ekonomisi için on iki coğrafi bölge düzeyinde analiz yapılmıştır (2). Çalışmanın bulgularına göre, Türkiye’de toplam genç işsizlik ve erkek genç işsizlik yoksulluk ile çift yönlü nedensellik ilişkisine sahiptir. Kadın genç işsizlikte ise durum biraz daha farklıdır. Kadın genç işsizlikten yoksulluğa doğru olmak üzere tek yönlü nedensellik ilişkisi gözlenmiştir. Panelin geneli için geçerli olan bu sonuçlar bölgeden bölgeye farklılık göstermektedir. Sonuç olarak Türkiye ekonomisinde genç işsizlik ve yoksulluk birbirinin hem nedeni hem de sonucu olarak görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Genç işsizlik, Yoksulluk, Türkiye, Bölgesel İnceleme, Panel Veri Analizi.

* Dr. Öğr. Üyesi, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Aydın İktisat Fakültesi, İktisat Bölümü, Aydın, mbolukbas@adu.edu.tr
 ORCID: 0000-0002-9770-069X

Abstract

The global increase in the poverty level of the youth population is frequently discussed in international reports in recent years and this leads to an increase in interest on the issue. The purpose of this paper is to examine the relationship between youth unemployment and poverty for Turkey. In this context, an analysis was made at the regional level by taking into account the periods of 2006-2017 and Dumitrescu-Hurlin (2012) panel causality test was used as the method. There are a number of elements that differentiate this study from others which handle a similar issue. These elements can be listed as follows: The youth unemployment has been considered in three different ways as total, male and female youth unemployment (1). The analysis was performed at the level of twelve geographical regions for Turkey's economy (2). According to the findings of the study, total youth unemployment and male youth unemployment have a bidirectional causality relationship with poverty in Turkey. In the case of female youth unemployment, the situation is slightly different. A unidirectional causality relationship was obtained from female youth unemployment to poverty. These results, which are valid for the general panel, vary from region to region. As a result, we may conclude that youth unemployment and poverty have causal relationships with each other.

Keywords: Youth Unemployment, Poverty, Turkey, Regional Analysis, Panel Data Analysis.

Giriş

Yükselen ve gelişmekte olan ülkeler başta olmak üzere bugün dünya ülkelerinin en önemli ekonomik sorunlarından birisi işsizliktir. Özellikle son on beş yıllık dönemde küresel ölçekte işsizliğin en yoğun yaşandığı kesim ise genç nüfustur. Gençlerin işgücü piyasasına çeşitli sebeplerden dolayı katılamaması ile ortaya çıkan genç işsizlik pek çok makroekonomik değişken ile ilişkili görünmektedir. Genç nüfusta görülen yüksek işsizlik düzeyinin yoksulluk ile ilişkisi de pek çok çalışmaya konu olmuştur. En genel tanımıyla bireyin temel ihtiyaçlarını asgari seviyede ya da yeterli miktarda karşılayamaması ile ortaya çıkan yoksulluk, işsizliğin bir sonucu olabileceği gibi işsizliğe neden olabilen bir sosyo-ekonomik sorun olarak da değerlendirilmektedir. Bu açıdan bakıldığında genel işsizliğin oldukça üstünde seyreden genç işsizliğin yoksulluk ile ilişkisi araştırmaya değer bir konu olarak görülmektedir.

Uluslararası Çalışma Örgütü (International Labour Organization-ILO) tarafından hazırlanan "Dünyada İstihdam ve Sosyal Görünüm: Eğilimler 2018" raporuna göre, küresel istihdam düzeylerinde artış yaşansa da küresel işsizlik halen 190 milyonun üzerinde seyretmektedir. Bunun yanında raporda, çalışan yoksulluğu olarak tanımlanan çalışan kişilerin yaşadığı yoksulluk düzeyinde görülen azalmaların da önemli ölçüde olmadığı vurgulanmaktadır. Diğer yandan ILO tarafından yayımlanan "Gençlerde Küresel İstihdam Eğilimleri 2017"

başlıklı başka bir raporda, özellikle 2009 yılından beri yüksek düzeyde devam eden genç işsizlik düzeyinin dünya ekonomisinde bir sorun teşkil ettiğine dikkat çekilmektedir. Raporda aynı zamanda yükselen ve gelişmekte olan ülkelerde genç işçilerin %39’unun (yaklaşık 160,8 milyon genç) orta düzeyde ya da aşırı düzeyde yoksulluk yaşadıkları belirtilerek bu kişilerin bir günde 3.10 dolardan daha az para kazandıkları, her beş genç işçinin ikisinden fazlasının çalıştığı halde yoksul olduğu ifade edilmiştir.

Küresel ekonomik büyümede görülen gelişmelere rağmen genç nüfusta yaşanan bu işsizlik iktisat teorisinde yaygın olarak bilinen “istihdam yaratmayan büyüme” kavramını da gündeme getirmekte ve ekonomik büyümenin işsizliği azaltmada her zaman yeterli olmayabileceğini bir kere daha göstermektedir. Diğer yandan genç işsizlik ile beraber görülen yoksulluk pek çok sorunu da beraberinde getirmektedir. Bu sorunların başında kayıt dışı istihdamda ve suç düzeyinde artışlar, beyin göçü ve buna bağlı olarak ortaya çıkan beşeri sermaye kaybı, ülkelerin sürdürülebilir büyüme ve kalkınma hedeflerini gerçekleştirememesi gelmektedir. Türkiye’de nüfusun büyük çoğunluğunun gençlerden oluştuğu göz önünde bulundurulduğunda küresel ölçekteki bu sosyal ve ekonomik sorunların Türkiye ekonomisi için de önemli olduğu düşünülmekte ve üzerinde durulması gerektiğine inanılmaktadır.

Çalışmanın Amacı ve Kapsamı

Bu çalışmada Türkiye’de genç işsizlik ve yoksulluk ilişkisi 2006-2017 dönemi dikkate alınarak incelenmiştir. Konunun Türkiye açısından ele alınması bölgeler düzeyinde gerçekleştirilmiştir. TÜİK (Türkiye İstatistik Kurumu) tarafından belirlenen ve “Düzyer I” olarak tanımlanan on iki coğrafi (TR1, TR2, TR3, TR4, TR5, TR6, TR7, TR8, TR9, TRA, TRB, TRC) bölgede toplam genç işsizlik, erkek genç işsizlik ve kadın genç işsizlik ile yoksulluk arasındaki ilişkiler panel nedensellik testi ile araştırılmıştır. Konunun hem bölgeler düzeyinde ele alınması hem de genç işsizliğin, toplam, erkek ve kadın genç işsizlik olarak sınıflandırılarak analize dâhil edilmesi bu çalışmayı diğerlerinden farklılaştırmakta ve bu yönüyle çalışmanın literatüre katkı sağlaması amaçlanmaktadır. Çalışma dört ana bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde genç işsizlik ve yoksulluk konusu kavramsal çerçevede ele alınmıştır. İkinci bölümde Türkiye ekonomisindeki genç işsizlik ve yoksulluk konusundaki gelişmeler göstergeler yardımıyla incelenmiştir. Üçüncü bölümde literatür taramasına yer verilerek konuyu farklı ülkeler ve dönemler itibarıyla ele alan çalışmalara ve bu çalışmaların sonuçlarına değinilmiştir. Dördüncü ve son bölümde ise yöntem başlığı altında ilk olarak çalışmanın veri seti ve modeline yer verilmiş, ardından değişkenler arasındaki nedensellik ilişkisi ekonometrik olarak analiz edilerek elde edilen bulgular değerlendirilmiştir.

Kavramsal Çerçeve

ILO, Birleşmiş Milletler, diğer uluslararası kuruluşlar ve TÜİK’e göre, genç olarak adlandırılan grup 15-24 yaş aralığında bulunan nüfustur. Bu yaş aralığındaki nüfusta görülen işsizlik ise genç işsizlik olarak tanımlanmaktadır. Daha genel bir ifadeyle, çalışma isteğine ve gücüne sahip olup, cari bir ücret düzeyinde çalışmayı kabul etmesine rağmen

iş bulamayan 15-24 yaş aralığındaki nüfusa genç işsiz denilmektedir. Özellikle Türkiye gibi genç nüfusun yoğun olduğu ülkelerde genç işsizlik oranlarındaki artış ülkeler için önemli ekonomik sorunlara yol açmaktadır. Genel işsizlik oranlarının oldukça üzerinde seyreden genç işsizliğin pek çok nedeninin olduğu söylenebilir. Bu nedenler arasında nitelikli genç işgücünün yetersizliği, ekonomik büyümede görülen yavaşlamalar, ekonomideki konjonktürel gelişmeler, ekonomik ve siyasi krizler, düşük ücret düzeyleri, eğitim sisteminden kaynaklanan sorunlar, teknolojik gelişmeler yer almaktadır. Genç nüfusun yoğun işsizlik ile karşı karşıya kalması kendileri için pek çok ekonomik ve sosyal sorunu da beraberinde getirmektedir. Nitekim Özer ve Topal'ın (2017) da belirttiği gibi işsizlik yaşayarak parasal gelirden ve sosyal güvenceden yoksun kalan genç kesim, ya yeni işler bulmak ümidiyle yaşadıkları çevreden uzaklaşmakta ve göçe yönelmekte, ya da uzun süre işsiz kaldığı için sosyal açıdan uyumsuz ve problemlili bireyler olarak yaşamaktadırlar. Genç işsizliğin maliyeti sadece gençler üzerinde değil toplum üzerinde de kendisini göstermektedir. Çünkü gelirden yoksun bireylerin yaşadığı toplumlarda suç, intihar, boşanma, evlilik kurumunun sürdürülememesi, (ya da başlatılamaması) gibi sosyal sorunlar ortaya çıkmakta ve bu sorunlar toplumda daha büyük problemlere yol açmaktadır. Bu problemlerin çözümü konusunda sadece ekonomik tedbirlerin yeterli olmayışı da genç işsizliği azaltıcı istihdam politikalarının ve bu politikalarının uygulanmasındaki başarının önemini bir kez daha hatırlatmaktadır.

Genç işsizliğe yönelik ortaya atılan yaklaşımlarda temel olarak gençlerin işgücü piyasasına ilk kez dâhil olmaları, işgücü talebi cephesinin genç işgücüne yönelik tutumu, gençlerin kariyer beklentileri, demografik ve ücret temelli değişkenler önemli unsurlar olarak değerlendirilmektedir (Taş, Küçüköğlü, ve Demirdöğmez, 2018). ILO'nun son yıllarda yayınladığı raporlarda temel vurgu ise küresel genç işsizlik oranlarının önemli ölçüde arttığı ve bir işte çalışıyor olmasına rağmen aşırı ya da orta düzeyde yoksulluk çeken gençlerin sayısının yükseldiğidir. Çünkü bu raporlara göre küresel nüfusun yaklaşık %37'sine denk gelen 156 milyon kişi yoksulluk yaşamakta ve 24 yaş üstü grupta bu oran %26'lar seviyesinde izlenmektedir (ILO, 2016). Bu nedenle genç işsizliğin yoksulluk ile ilişkisi dikkat çekici görünmektedir.

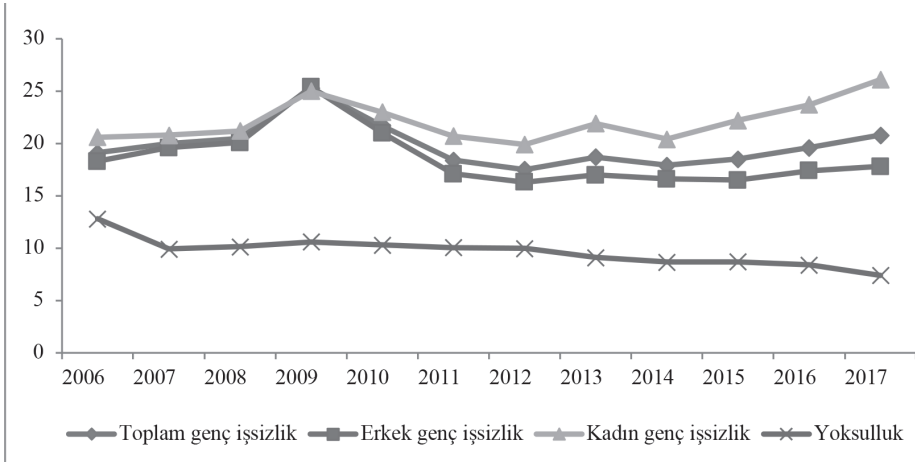
Genel tanımıyla yoksulluk, toplumsal refah düzeyi açısından ya da toplumun yaşam standartları bakımından mutlak ya da göreceli olarak minimum bir düzeyin altında kalan kişinin statüsü olarak değerlendirilmektedir (Coşkun, 2012). Diğer yandan kelime anlamıyla yoksulluk, az olan bir varlığa sahip olmak, muhtaç konumda olmak, ya da ihtiyaç içinde bulunmak şeklinde de ifade edilmektedir (Odabaşı, 2009). Mutlak yoksulluk, göreceli yoksulluk, öznel yoksulluk, gelir yoksulluğu gibi çeşitli şekillerde sınıflandırılan yoksulluk işgücü piyasası ile ya da işsizlik ile doğrudan ilişkili görünmektedir. Çünkü yoksulluk işsizlik durumunda ortaya çıkabileceği gibi, istihdam edilen kişiler arasında da görülebilmektedir. Saleh'in (2014: 6) de belirttiği gibi, işgücü piyasasında yoksul kişiler; işsiz yoksullular ve çalışan yoksullar olarak ikiye ayrılmaktadır. Burada önemli olan ayrımı çalıştığı halde yoksul olan kesimdir. Bu kesimin çalıştığı halde yoksul olmasının da pek çok nedeni olabilir: Bireylerin düşük ücrette çalışmak zorunda kalması ve istihdamın niteliği ile niceliği bakımından yoksulluğa yol açması bu nedenlerden bazılarıdır. Haliyle istihdam düzeyinin

yoksulluk üzerinde belirleyici faktör olduğu düşünülebilir. Bugün özellikle gelişmekte olan ülkelerde yoksulluğun orta ya da yaşlı nüfustan daha çok gençlerde görülmeye başlaması “genç nüfusun yoksulluğu” kavramını ön plana çıkarmakta ve yoksulluk riski altında bulunan gençlerin istihdamına yönelik yeni politikaların uygulanmasını zorunlu kılmaktadır.

Türkiye’de Genç İşsizlik ve Yoksulluk Gelişmeleri

Türkiye ekonomisinde genç işsizliğin ve yoksulluğun yüksek düzeyde olması, genç işsizlik ve yoksulluk arasındaki ilişkiyi dikkat çekici hale getirmektedir. Nitekim artan genç nüfusa karşılık istihdam olanakları artmadığı gibi yoksulluk oranında da iyileşmeler uzunca bir süreden beri izlenememektedir. Aşağıda yer alan göstergeler durumun daha net görülebilmesi için hazırlanmıştır.

Şekil 1. Türkiye’de Genç İşsizlik ve Yoksulluk Gelişmeleri (2006-2017, %)

Kaynak: TÜİK (2019) verileriyle derlenmiştir.

Şekil 1 Türkiye’de genç işsizlik ve yoksulluk gelişmelerini göstermektedir. Çalışmanın dönemini içeren 2006-2017 yılları incelendiğinde Türkiye ekonomisinde genç işsizlik oranlarının 2009 küresel finansal kriz döneminde önemli ölçüde yükseldiği, krizin sona erdiği yıllarda ise önemli düşüşlerin yaşanmadığı, hatta 2014’den günümüze kadar artış eğiliminin olduğu izlenmiştir. Nitekim küresel finansal kriz yaşanmadan önce %20’ler düzeyinde olan toplam, erkek ve kadın genç işsizlik oranları 2009 yılında her üç grupta da %25’lere yükselmiştir. Küresel krizin ardından özellikle erkek genç işsizliğin %16’lara kadar gerilediği izlenmiş olsa da 2017 yılında toplam genç işsizlik, erkek genç işsizlik ve kadın genç işsizlik sırasıyla %20,8, %17,8 ve %26,1 düzeyinde gerçekleşmiştir. Yıllar itibariyle yoksulluk oranlarındaki gelişmelere bakıldığında ise, 2006 yılından 2007 yılına geçişte bir miktar ilerleme kaydedilmiş ve %12’lerde olan yoksulluk oranı %9’lar seviyesine kadar düşmüştür. Ancak 2008 yılından 2014 yılına kadar neredeyse değişmeyerek %10’lar seviyesinde kalmıştır. Bu durum kişi başına düşen milli gelirden yaşanan orta gelir tuzağını hatırlatmaktadır. Bilindiği üzere uzun yıllardan beri Türkiye ekonomisinde kişi başına düşen milli gelir iyileşme gösterememekte ve yaklaşık 10.000 dolar seviyesinde

gerçekleşmektedir. İktisat teorisinde “orta gelir tuzağı” olarak adlandırılan bu durum kişi başına düşen milli gelir düzeyi ile yakından ilişkili olan yoksulluk oranında da kendini göstermektedir. Uzunca bir süre yoksulluk oranının iyileşmemesi ve neredeyse aynı seviyede kalması bunun kanıtı olarak değerlendirilebilir. Ancak yine de son dönemlerde yoksulluk oranlarında kademeli bir iyileşme olduğu söylenebilmekte ve oranın %7'lere kadar gerilediği izlenmektedir. Yoksulluk oranlarındaki bu duruma rağmen genç işsizlik oranları halen yüksek düzeyde seyretmektedir. Bu durum da işsizliğe bağlı olarak genç nüfusta yaşanan yoksulluğun devam ettiğine bir işaret olarak değerlendirilebilir. Türkiye ekonomisinin geneli için geçerli olan bu değerlendirme bölgeler düzeyinde de yapılmak istenmiş ve bu nedenle aşağıda yer alan tablo 1 hazırlanmıştır.

Tablo 1. Bölgeler Düzeyinde Genç İşsizlik ve Yoksulluk Gelişmeleri (%)

Bölge	Toplam genç işsizlik	Erkek genç işsizlik	Kadın genç işsizlik	Yoksulluk
TR1 (İstanbul)	23,2	19,7	28,5	18,8
TR2 (Batı Marmara)	17,5	12,5	26,8	19,3
TR3 (Ege)	20,2	16,4	26,6	15,3
TR4 (Doğu Marmara)	19,4	16,1	25,2	14,8
TR5 (Batı Anadolu)	19,6	16,2	26,3	18,4
TR6 (Akdeniz)	21,5	17	30,4	20,3
TR7 (Orta Anadolu)	25,4	19,1	38	15,5
TR8 (Batı Karadeniz)	15,2	12,3	20,1	16,4
TR9 (Doğu Karadeniz)	15	14,8	15,2	14,6
TRA (Kuzeydoğu Anadolu)	12,5	12,5	12,7	17,9
TRB (Ortadoğu Anadolu)	15	14,4	16,4	16,3
TRC (Güneydoğu Anadolu)	24,7	25,2	23,5	15,4

Kaynak: TÜİK (2019) verileriyle derlenmiştir.

Tablo 1 bölgeler düzeyinde Türkiye ekonomisinde genç işsizlik ve yoksulluk gelişmelerini 2017 yılı için göstermektedir. Bölgeler incelendiğinde 2017 yılında en yüksek toplam genç işsizlik oranının %25,4 ile TR7’de, en düşük genç işsizlik oranının ise %12,5 ile TRA bölgesinde olduğu görülmektedir. Bölgelerin geneline bakıldığında ise toplam genç işsizlik oranı oldukça yüksek görünmektedir. Erkek ve kadın genç işsizlik oranlarında ise durum çok farklı değildir. Erkek genç işsizlik oranının en yüksek olduğu bölge TRC iken, en düşük olduğu bölge TR8’dir. Bazı bölgelerde toplam genç işsizlik oranlarından daha iyi düzeyde bulunan erkek genç işsizlik oranları yine de genel işsizlik oranlarına kıyasla oldukça yüksektir. Kadınlarda genç işsizlik oranının en yüksek olduğu bölge ise TR7 olup, bölgedeki genç kadınların %38’i işsizdir. TR7 bölgesini %30,4 kadın genç işsizlik oranı ile TR6 bölgesi takip etmektedir. Oranlardan da anlaşılacağı üzere TRC bölgesi hariç kadın genç işsizlik oranları hem toplam genç işsizlikten hem de erkek genç işsizlikten

oldukça yüksek düzeylerde seyretmektedir. Bu durum genç kadınların Türkiye’de tüm genç erkeklere kıyasla daha fazla işsiz kaldığını göstermektedir. Diğer yandan yoksulluk gelişmelerine bakıldığında Türkiye’de yoksulluk oranının en yüksek olduğu bölgeler %20 ,3 ile TR6 ve %19,3 ile TR2 bölgesidir. 2017 yılında yoksulluk oranının en düşük olduğu yer ise %14,6 ile TR9 bölgesidir.

Literatür Taraması

İşsizlik ve yoksulluk arasındaki ilişki uzun yıllardan beri pek çok çalışmaya konu olmuştur. Literatürde oldukça geniş bir yere sahip olan bu konuyu farklı dönemler ve farklı ülkeler dâhilinde ele alan çalışmalara rastlanmıştır. Çalışmalarda genellikle işsizliğin, genç işsizliğin ya da istihdamın yoksullukla ilişkisine odaklanılmakta ve değişkenler arasındaki ilişkilerin ülke ekonomileri için önemine dikkat çekilmektedir. Çalışmanın bu kısmında literatürde yer alan ve rastgele seçilen çalışmalardan bazılarına yer verilmiştir.

Yapılan incelemeler neticesinde bu konunun en sık çalışıldığı ülkelerden birisinin Nijerya olduğu anlaşılmıştır. Bu nedenle ilk olarak Nijerya ekonomisi için yapılan çalışmalara yer verilmiştir. Ugal, Uyang ve Nwagbara (2011) tarafından hazırlanan çalışmada Nijerya’da genç işsizlik ve sonuçları incelenmiştir. Çalışmada suç, fuhuş, yoksulluk gibi sosyal problemlerin gençler arasındaki işsizliğin sonuçlarından bazıları olduğu ifade edilmiştir. 1987-2011 yıllarını dikkate alarak genç işsizlik ve yoksulluk ilişkisini Nijerya için inceleyen Aiyedogbon ve Ohwofasa (2012), genç işsizliğin yoksulluk üzerinde belirleyici bir etki yarattığını ifade etmiştir. Yine Nijerya ekonomisini ele alan ve 1977-2010 döneminde işsizlik ve yoksulluk konusunu inceleyen Egunjobi (2014), işsizliğin yoksulluk üzerinde pozitif bir etkiye sahip olduğunu ancak yoksulluk ve işsizlik arasında nedensellik bağlamında bir ilişkinin olmadığını belirtmiştir. Nijerya ekonomisini inceleyen bir diğer çalışma ise Odeh ve Okoye (2014) tarafından yapılmıştır. Nijeryalı genç nüfusun işsizlik sorunu nedeniyle yoksulluk sınırının altında yaşadığının belirtildiği çalışmada, gençlerin istihdamı ile ilgili olarak uygulanması gereken yoksulluğu azaltıcı politikaların başarı ile uygulanmadığı, bu nedenle de yoksulluk tehdidinin şiddetlendiği söylenmiştir. Bu çalışmaların dışında Onuoha (2010), Kazi ve Leonard (2012), Adeoy, Atanda ve Sangosanya (2012), Oduwale (2015) ile Surajo ve Karim (2016) tarafından yapılan çalışmalar da genç işsizlik (ya da istihdam) ve yoksulluk konusunu Nijerya ekonomisi için analiz eden çalışmaların başında gelmektedir.

Literatürde konuyu Türkiye ekonomisi için inceleyen çalışmalara da rastlanmaktadır. Bu çalışmalardan birisi Yamanoğlu (2010) tarafından tamamlanmıştır. Yamanoğlu (2010), Ankara’nın çeşitli bölgelerinde yaşayan ve yaşları 15-29 arasında değişen toplam 65 gençle görüşmeler yaparak bir alan araştırması gerçekleştirmiştir. Çalışmanın sonucunda kent yoksulu gençlerin tüketim toplumu ile ilişkilerinin dışlanma süreçleri ve bunlara karşı verilen sembolik mücadeleler etrafında şekillendiğini ortaya koymuştur. Türkiye’de genç yoksulluğun temel belirleyicilerini incelediği çalışmasında Erikli (2016) ise, eğitim seviyesi arttıkça genç yoksulluğu oranının azaldığını, istihdamda yer alan gençlerin büyük bir çoğunluğunun yoksulluk sınırının altında olduğunu ve yoksulluktan kurtulmak için istihdamın niteliğinin önemli olduğunu vurgulamıştır. Türkiye ekonomisi için yapılan

çalışmalardan birisi de Uğur'a (2017) aittir. Uğur'un (2017) çalışmasında Türkiye'de kadın yoksulluğunun incelenmesi amaçlanmış olup, kadınlar için yoksulluğun 2003-2012 döneminde net bir şekilde azaldığı, eğitim seviyesinin, eşi ölmüş veya boşanmış olmanın yoksulluğu açıklamada büyük etkisinin olduğu belirtilmiştir. Bununla birlikte çalışmada dindarlığın yoksulluğu azaltıcı, yoksunluğu artırıcı bir etkisi olduğu da vurgulanmıştır. Bu çalışmalardan farklı olarak Türkiye ekonomisinde konuyu ele alan pek çok çalışmaya da ulaşılmıştır. Çalışkan (2007), Odabaşı (2009), Enneli (2010), Gürler (2011), Kayataş (2014), Kulaksız (2014), Kahraman ve Kahraman (2016), Yentürk ve Başlevent (2007) ve Bayırbağ, Göksel ve Çelik (2018) tarafından tamamlanan çalışmalar bunlardan bazılarıdır. Bu çalışmalarda da genel işsizlik (ya da genç işsizlik) ve yoksulluk ilişkisi, istihdam ve yoksulluk ilişkisi, çocuk yoksulluğu gibi konular üzerinde durulmuştur.

Genç işsizlik ve yoksulluk konusunu başka ülke örnekleri için analiz eden çalışmalara da ulaşılmıştır. Örneğin Karayipler için bir çalışma hazırlayan Boxill ve Quarless (2005), gençler arasındaki yoksulluğun belirleyicilerini incelediği çalışmasında genel nüfusa oranla gençler arasında yoksulluğun daha fazla olduğunu söylemiştir. Bununla birlikte çalışmada yoksulluğun kadın nüfusuna göre ve okullaşma oranına göre de yıllar itibarıyla değişiklik gösterdiği vurgulanmıştır. Mısır ekonomisini ele alarak genç işsizlik ve yoksulluk ilişkisi konulu çalışmasını tamamlayan Bremer (2018) ise, genç nüfusta yaşanan belirsizliklerin temel nedeni olarak kamu yönetimindeki başarısızlıkları işaret etmiştir. Ayrıca çalışmada kamu eğitim sistemindeki aksaklıkların üretken istihdamın oluşmasında bir engel olduğu ve gençlerin düşük ücretli ya da kayıt dışı sektöre yöneldikleri belirtilmiştir.

Konuyu genel işsizlik ve yoksulluk düzeyinde ele alan çalışmalar da literatürde sıklıkla yer almaktadır. İşsizlik ve yoksulluk konusunu ele alan en eski çalışmalardan birisi Visaria (1981) tarafından yapılmıştır. 1972 Ekim-1973 Eylül verilerini kullanarak Hindistan ekonomisi için işsizlik ve yoksulluk konusunu inceleyen Visaria (1981), çalışmasında işsizlik ve yoksulluk arasında açık bir şekilde görülebilen bir ilişkinin olduğunu belirtmiştir. Ayrıca çalışmada yoksulluğun işsizlikten daha yaygın bir sorun olduğu da aktarılmıştır. Bu çalışma dışında Oyen ve Wilson (1999) ile Elmi ve Robleh (2018) yine işsizlik ve yoksulluk konusunda, Pogge (2016) ise çocuk yoksulluğu ve genç işsizlik konusunda incelemelerde bulunmuştur.

Literatürde yer alan diğer çalışmalardan farklı olarak bu çalışmada genç işsizlik ve yoksulluk konusu toplam genç işsizlik, erkek genç işsizlik ve kadın genç işsizlik ayrımı yapılarak bu genç işsizlik türlerinin yoksullukla ilişkisine odaklanılmıştır. Bu durumun çalışmayı farklılaştırdığına inanılmaktadır. Bu çalışmayı diğerlerinden farklı kılan bir diğer unsur ise çalışmanın Türkiye'de on iki bölgeyi kapsayacak şekilde ele alınmasıdır. TÜİK tarafından yapılan bölgesel ayırım dikkate alınarak on iki farklı bölgede toplam genç işsizlik, erkek genç işsizlik ve kadın genç işsizlik ile yoksulluk arasındaki nedensellik ilişkisi panel veri analizi ile incelenmek istenmiştir. Bu kapsamda çalışmanın bundan sonraki kısmı Türkiye'nin bölgeler düzeyindeki verileri kullanılarak yapılan ekonometrik analize ayrılmıştır.

Yöntem

Çalışmanın bu kısmında Türkiye ekonomisinde genç işsizliğin yoksullukla ilişkisi bölgeler düzeyinde araştırılmıştır. Bu bağlamda ilk olarak veri seti ve modelleri tanıtılmış, ardından birim kök testine ve panel nedensellik testine yer verilmiştir.

Veri Toplama Araçları

Bu çalışmanın ekonometrik analizi için 2006-2017 dönemi tercih edilmiş olup TÜİK tarafından belirlenen ve “Düzyey I” olarak adlandırılan bölge grubu seçilmiştir. Bu bölge grubunda toplamda on iki bölge (TR1, TR2, TR3, TR4, TR5, TR6, TR7, TR8, TR9, TRA, TRB, TRC) yer almaktadır. TR1 İstanbul’u, TR2 Batı Marmara bölgesini, TR3 Ege bölgesini, TR4 Doğu Marmara bölgesini, TR5 Batı Anadolu bölgesini, TR6 Akdeniz bölgesini, TR7 Orta Anadolu bölgesini, TR8 Batı Karadeniz bölgesini, TR9 Doğu Karadeniz bölgesini, TRA Kuzeydoğu Anadolu bölgesini, TRB Ortadoğu Anadolu bölgesini, TRC ise Güneydoğu Anadolu bölgesini temsil etmektedir. Bu bölgelerde genç işsizliğinin yoksullukla nedensellik bağlamındaki ilişkisini incelemek için dört farklı veriden yararlanılmıştır. Bu veriler toplam genç işsizlik oranı, erkek genç işsizlik oranı, kadın genç işsizlik oranı ve yoksulluk oranıdır. Çalışmanın veri setine ilişkin detaylı bilgi tablo 2’de gösterilmektedir.

Tablo 2. Çalışmanın Veri Seti

Değişkenler	Kısaltması	Açıklaması	Kaynağı
Toplam genç işsizlik	TGİ	15-24 yaş grubu toplam genç işsizlik oranı (%)	TÜİK (2019)
Erkek genç işsizlik	EGİ	15-24 yaş grubu erkek genç işsizlik oranı (%)	TÜİK (2019)
Kadın genç işsizlik	KGİ	15-24 yaş grubu kadın genç işsizlik oranı (%)	TÜİK (2019)
Yoksulluk	YOK	Eşdeğer hane halkı kullanılabilir fert gelirine göre yoksulluk oranı (%)	TÜİK (2019)

Model

Genç işsizliğin yoksullukla ilişkisinin incelenmesi için toplam genç işsizlik (TGİ), erkek genç işsizlik (EGİ), kadın genç işsizlik (KGİ) ve yoksulluk (YOK) verilerinden yararlanılarak üç ayrı model tahmin edilmek istenmiştir. Çalışmada kullanılan modeller şu şekildedir:

$$TGİ_{i,t} = \alpha_{1,i} + \alpha_{2,i} YOK + u_{i,t} \quad (1)$$

$$EGİ_{i,t} = \beta_{1,i} + \beta_{2,i} YOK + \varepsilon_{i,t} \quad (2)$$

$$KGİ_{i,t} = \delta_{1,i} + \delta_{2,i} YOK + \xi_{i,t} \quad (3)$$

Çalışmanın modellerinde yer alan i , TÜİK tarafından belirlenen ve “Düzey I” olarak isimlendirilen on iki istatistikî bölgeyi temsil etmektedir. Modellerdeki t , zaman periyodunu göstermekte olup bu çalışma için 2006-2017’dir. Modellerde yer alan $\alpha_{1,i}$, $\beta_{1,i}$ ve $\delta_{1,i}$ katsayıları modellere ait sabit terimi, $\alpha_{2,i}$, $\beta_{2,i}$ ve $\delta_{2,i}$ katsayıları da yoksulluğun sırasıyla toplam genç işsizlik, erkek genç işsizlik ve kadın genç işsizlik üzerindeki etkilerini ifade eden eğitim parametreleridir. Modellerin sonunda yer alan $u_{i,t}$, $\varepsilon_{i,t}$ ve $\xi_{i,t}$ ise hata terimlerini göstermektedir.

İşlem ve Bulgular

Bu kısımda ilk olarak ön test olarak birim kök testine yer verilmiş, ardından nedensellik testi yapılmıştır. Ekonometrik analizlerde model tahminine geçmeden önce modelde kullanılacak serilerin durağanlığının araştırılması önem arz etmektedir. Durağanlık araştırması ile serilerin birim kök sorununa sahip olup olmadığı incelenir. Bu kapsamda çeşitli birim kök testlerinden yararlanılmaktadır. Bu çalışmada panel veri analizi yapıldığı için panel analizlerinde kullanılan bazı klasik birim kök testlerine yer verilmiştir. Bu birim kök testleri; Levin, Lin ve Chu (LLC), Im, Pesaran ve Shin (IPS), ADF (Augmented Dickey Fuller) Fisher ve PP (Phillips-Perron) Fisher birim kök testleridir. Birbirinden farklı önerilere ve avantajlara sahip olan bu testlerde temel hipotez “seride birim kök sorunu vardır” şeklinde iken, alternatif hipotez ise “seride birim kök sorunu yoktur” biçimindedir. Çalışmada kullanılan TĞİ, EĞİ, KĞİ ve YOK serileri için birim kök testleri ve sonuçları aşağıda yer alan tablo 3’de sunulmuştur.

Tablo 3. Panel Birim Kök Test Sonuçları

Değişkenler	LLC	IPS	ADF Fisher	PP Fisher
TĞİ	-2.912*(0.001)	-1.392***(0.081)	30.188(0.178)	26.187(0.343)
Δ TĞİ	-5.192*(0.000)	-2.454*(0.007)	44.342*(0.007)	78.532*(0.000)
EĞİ	-2.111**(0.017)	-0.299(0.382)	21.296(0.621)	19.206(0.740)
Δ EĞİ	-7.909*(0.000)	-2.918*(0.000)	47.952*(0.002)	78.015*(0.000)
KĞİ	-3.172*(0.000)	-0.933(0.175)	35.274***(0.064)	27.151(0.297)
Δ KĞİ	-4.399*(0.000)	-2980*(0.001)	50.961*(0.001)	100.65*(0.000)
YOK	0.735(0.768)	0.490(0.688)	23.503(0.490)	60.305*(0.000)
Δ YOK	-3.912*(0.000)	-5.970*(0.000)	82.658*(0.000)	184.98*(0.000)

*, **, *** sırasıyla %1, %5 ve %10 düzeyinde anlamlılığı göstermektedir. LLC testinde Barlett Kernel metodu kullanılmış ve Bandwith genişliği Newey-West yöntemi ile belirlenmiştir. Δ birinci dereceden fark operatörünü, parantez içindeki değerler ise olasılığı ifade etmektedir.

Panel birim kök test sonuçları birim kök test türlerine göre değişmektedir. Örneğin LLC ve PP Fisher test istatistiklerine göre modelde kullanılan serilerin neredeyse tamamı düzeyde durağan görünmektedir. Ancak IPS ve ADF Fisher birim kök testleri benzer sonuçları göstermeyip serilerin çoğunluğunun düzeyde durağan olmadığını yani birim kök sorunu içerdiğini ifade etmektedir. Bu nedenle tüm serilerin birinci dereceden farkları alınarak birim kök sorunu yeniden incelenmiş ve tüm birim kök testlerine göre modelde kullanılan tüm serilerin birinci farklarında durağan olduğu, yani $I(1)$ olduğu anlaşılmıştır.

Bu çalışmanın analiz kısmında genç işsizliğin yoksulluk ile nedensellik ilişkisi içinde olup olmadığı incelenmiştir. Bu nedenle nedensellik testinden yararlanılmıştır. Ekonometri literatüründe Granger (1969) ile başlayan nedensellik testleri günümüze kadar çeşitli şekillerde geliştirilmiştir. Akademik çalışmalarda sıklıkla başvuru yapılan testlerden biri olan nedensellik testi değişkenler arasındaki ilişkiyi neden sonuç ilişkisi bağlamında ele almaktadır. Bu çalışmada Dumitrescu ve Hurlin (2012) tarafından geliştirilen panel nedensellik testinden yararlanılmıştır. Dumitrescu ve Hurlin’e (2012) göre, nedensellik ilişkisi bir ülke düzeyinde ya da bir birim düzeyinde olabileceği, birden çok ülke ya da birim düzeyinde de gerçekleşebilir. Bu açıdan yazarlar nedensellik ilişkisinin panel veri sistemi ile de değerlendirilebileceğini ifade etmişlerdir. Dumitrescu ve Hurlin (2012) tarafından geliştirilen panel nedensellik testi diğer nedensellik testlerinden farklı olarak bir takım avantajlara sahiptir. Bu avantajlardan birisi bu test ile hem yatay kesit bağımlılığı hem de yatay kesit bağımsızlığı hallerinde tahmin yapılabiliyor olmasıdır. Testin bir diğer avantajı çalışmanın zaman boyutunun (t) yatay kesit boyutundan (n) büyük ya da küçük olması durumunda uygulanabiliyor olmasıdır. Bu avantajlarının yanında bu testte serilerin durağan olma şartı gibi bir kısıtı da bulunmaktadır. Bu nedenle çalışmada bir önceki kısımda serilerin durağanlığının araştırılmasına yer verilmiş ve tüm serilerin birinci dereceden farkları alındığında durağan olduğu görülmüştür. Haliyle tüm seriler durağan hale getirilerek test yönteminin gerekli şartı sağlanmıştır. Dumitrescu-Hurlin panel nedensellik testinin uygulanma biçimine bakıldığında ise ilk olarak her bir yatay kesite ait ortalama Wald test istatistiğinin hesaplandığı anlaşılmaktadır. Ardından elde edilen bu bireysel Wald istatistikleriyle panel istatistikler elde edilmektedir. Yöntemde kullanılan Wald istatistikleri aşağıda yer alan 4 ve 5 numaralı eşitlikteki gibi hesaplanır (Dumitrescu ve Hurlin, 2012);

Bu eşitliklerde yer verilen yatay kesitler için t zaman boyutu dikkate alınarak hesaplanan bireysel Wald istatistiklerdir. Wald istatistiklerinin hesaplanmasından sonra analizde testin hipotezlerinin sınanması aşamasına geçilir. Dumitrescu ve Hurlin panel nedensellik testinde temel (sıfır) hipotez “tüm yatay kesitlerde X' ’den Y' ’ye doğru Granger nedensellik yoktur” şeklinde olup, testteki alternatif hipotez ise, “tüm yatay kesitlerde X' ’den Y' ’ye doğru Granger nedensellik vardır” şeklindedir. Bu bilgiler ışığında tahmini yapılan panel nedensellik testinin sonuçları Tablo 4, 5 ve 6’da gösterilmiştir.

Tablo 4. Panel Nedensellik Test Sonuçları (Yoksulluk ve Toplam Genç İşsizlik)

Temel hipotez	$Z_{N,T}^{HNC}$	Z_N^{HNC}	Temel hipotez	$Z_{N,T}^{HNC}$	Z_N^{HNC}
YOK → TGi	8.692 (0.000)	2.679 (0.007)	TGi → YOK	9.505 (0.000)	2.991 (0.002)
Bölgeler düzeyinde nedensellik test sonuçları					
Bölge	Wald istatistikleri	Olasılık	Bölge	Wald istatistikleri	Olasılık
TR1	7.614**	0.022	TR1	20.826*	0.000
TR2	1.352	0.508	TR2	1.869	0.392
TR3	1.920	0.382	TR3	18.114*	0.000
TR4	4.301	0.116	TR4	9.754*	0.007
TR5	15.149*	0.000	TR5	6.090**	0.047
TR6	5.200***	0.074	TR6	0.703	0.703
TR7	1.508	0.470	TR7	1.151	0.562
TR8	7.041**	0.029	TR8	3.880	0.143
TR9	0.101	0.950	TR9	0.679	0.712
TRA	15.470*	0.000	TRA	2.819	0.244
TRB	23.146*	0.000	TRB	18.730*	0.000
TRC	1.418	0.492	TRC	5.231***	0.073
Not: *, ** ve ***, sırasıyla %1, %5 ve %10 istatistiksel anlamlılık düzeyinde temel hipotezin reddediildiği ifade etmektedir. Parantez içindeki değerler ise olasılık değerleridir.					

Tablo 4 incelendiğinde, Türkiye’de on iki bölge düzeyinde toplam genç işsizliği ile yoksulluk arasındaki nedensellik ilişkisini gösteren analiz sonuçları görülecektir. Çalışmanın analiz kısmında panel tahmini yapılırken bölge sayısı (12), zaman periyodundan¹ (11) büyük olduğundan yarı asimptotik test istatistiğinin bulguları izlenmiş ve değişkenler arasındaki nedensellik ilişkisine bu test istatistiğine bakılarak karar verilmiştir. Tahminlerde gecikme sayısı iki olarak belirlenmiştir. Nedensellik testine göre, panelin genelinde toplam genç işsizlik ve yoksulluk arasında çift yönlü nedensellik ilişkisi mevcut görünmektedir. Bu bulgu genç işsizlikte meydana gelen gelişmelerin yoksullukla ilişkili olduğunu göstermesi açısından kıymetli görünmektedir. Bu sonuçtan yola çıkılarak Türkiye ekonomisinde genç işsizlik ve yoksulluğun birbirinin hem nedeni hem de sonucu olduğu değerlendirilebilmektedir. Bölgeler düzeyinde yapılan test sonuçlarına bakıldığında ise, TR1, TR5 ve TRB bölgelerinde çift yönlü, TR6, TR8 ve TRA bölgelerinde yoksulluktan toplam genç işsizliğe doğru tek yönlü ve TR3, TR4 ve TRC bölgelerinde toplam genç işsizlikten yoksulluğa doğru tek yönlü nedensellik ilişkisi izlenmiştir. Yani on iki bölgenin

¹ Çalışmada kullanılan seriler I(1) olduğu için zaman periyodu (2006-2017) 12’den 11’e düşmüştür.

dokuzunda nedenselliğin yönü farklı da olsa toplam genç işsizlik ve yoksulluk arasında nedensellik ilişkisi elde edilmiştir. Nedensellik ilişkisinin görülmediği bölgeler ise TR2, TR7 ve TR9 bölgeleridir. Erkek genç işsizlik ve yoksulluk arasındaki panel nedensellik test sonuçları da aşağıda yer alan tablo 5’de sunulmuştur.

Tablo 5. Panel Nedensellik Test Sonuçları (Yoksulluk ve Erkek Genç İşsizlik)

Temel hipotez	$Z_{N,T}^{HNC}$	Z_N^{HNC}	Temel hipotez	$Z_{N,T}^{HNC}$	Z_N^{HNC}
YOK → EĞİ	15.763* (0.000)	5.400* (0.000)	EĞİ → YOK	11.544* (0.000)	3.776* (0.000)
Bölgeler düzeyinde nedensellik test sonuçları					
Bölge	Wald istatistikleri	Olasılık	Bölge	Wald istatistikleri	Olasılık
TR1	5.888***	0.052	TR1	26.624*	0.000
TR2	3.120	0.210	TR2	1.613	0.446
TR3	1.381	0.501	TR3	14.562*	0.000
TR4	6.011**	0.049	TR4	13.258*	0.001
TR5	32.593*	0.000	TR5	14.520*	0.000
TR6	9.850*	0.007	TR6	0.990	0.609
TR7	1.267	0.530	TR7	0.263	0.876
TR8	3.853	0.145	TR8	2.871	0.237
TR9	2.490	0.287	TR9	0.525	0.768
TRA	19.527*	0.000	TRA	1.747	0.417
TRB	43.610*	0.000	TRB	20.551*	0.000
TRC	3.621	0.163	TRC	6.452**	0.039
Not: *, ** ve ***, sırasıyla %1, %5 ve %10 istatistiksel anlamlılık düzeyinde temel hipotezin reddedildiği ifade etmektedir. Parantez içindeki değerler ise olasılık değerleridir.					

Panelin geneli için yapılacak değerlendirmede hem yoksulluktan erkek genç işsizliğine doğru, hem de erkek genç işsizlikten yoksulluğa doğru nedensellik ilişkisinin anlamlı olduğu görülecektir. Değişkenler arasında çift yönlü nedensellik ilişkisini ifade eden bu bulgu aynı zamanda erkek genç işsizlik ile yoksulluk arasındaki nedensellik ilişkisinin toplam genç işsizlik ile yoksulluk arasındaki nedensellik ilişkisinden farklı olmadığını göstermektedir. Bölgeler düzeyinde gösterilen bulgular değerlendirildiğinde ise ele alınan on iki bölgenin sekiz tanesinde değişkenler arasındaki nedensellik ilişkilerinin görüldüğü söylenebilir. Bu bölgelerden TR1, TR4, TR5 ve TRB bölgelerinde değişkenler arasında çift yönlü, TR6 ve TRA bölgelerinde yoksulluktan erkek genç işsizliğine olmak üzere tek yönlü, TR3 ve TRC bölgelerinde ise erkek genç işsizliğinden yoksulluğa doğru olmak üzere tek yönlü nedensellik ilişkileri elde edilmiştir. Nedensellik ilişkisinin hiç görülmediği bölgeler ise TR2, TR7, TR8, TR9 bölgeleridir.

Tablo 6. Panel Nedensellik Test Sonuçları (Yoksulluk ve Kadın Genç İşsizlik)

Temel hipotez	$Z_{N,T}^{HNC}$	$Z_{N,T}^{HNC}$	Temel hipotez	$Z_{N,T}^{HNC}$	$Z_{N,T}^{HNC}$
YOK → EĞİ	3.090* (0.002)	0.522 (0.610)	EĞİ → YOK	6.450* (0.000)	1.816*** (0.069)
Bölgeler düzeyinde nedensellik test sonuçları					
Bölge	Wald istatistikleri	Olasılık	Bölge	Wald istatistikleri	Olasılık
TR1	5.247***	0.072	TR1	14.835*	0.000
TR2	0.666	0.716	TR2	3.064	0.216
TR3	3.216	0.200	TR3	12.854*	0.001
TR4	2.575	0.275	TR4	12.439*	0.001
TR5	5.411***	0.066	TR5	5.353***	0.068
TR6	1.474	0.478	TR6	0.600	0.740
TR7	0.651	0.721	TR7	5.363**	0.068
TR8	14.246*	0.000	TR8	4.447	0.108
TR9	1.539	0.463	TR9	2.099	0.350
TRA	1.290	0.524	TRA	2.657	0.264
TRB	7.381**	0.024	TRB	2.856	0.239
TRC	1.708	0.425	TRC	2.120	0.346
Not: *, ** ve ***, sırasıyla %1, %5 ve %10 istatistiksel anlamlılık düzeyinde temel hipotezin reddedildiği ifade etmektedir. Parantez içindeki değerler ise olasılık değerleridir.					

Kadın genç işsizliği ve yoksulluk arasındaki nedensellik testi bulgularının sunulduğu tablo 6'ya bakıldığında ise panelin geneli için sadece kadın genç işsizlikten yoksulluğa doğru tek yönlü nedensellik ilişkisinin anlamlı olduğu izlenmektedir. Bu sonuç Türkiye'de genç kadınlarda görülen işsizliğin, yoksulluğun nedeni olduğu anlamına gelmekte ve bu nedenle kadın istihdamının önemini ortaya çıkarmaktadır. Bölgeler düzeyinde yapılan incelemede ise TR1 ve TR5 bölgelerinde kadın genç işsizliği ve yoksulluk arasında çift yönlü nedensellik ilişkisinin elde edildiği görülmüştür. Bununla birlikte, TR8 ve TRB bölgelerinde yoksulluktan kadın genç işsizliğine doğru, TR3, TR4 ve TR7 bölgelerinde ise kadın genç işsizliğinden yoksulluğa doğru tek yönlü nedensellik ilişkisi olduğu gözlemlenmiştir. Kadın genç işsizlik ile yoksulluk arasında nedensellik ilişkisinin görülmediği bölgeler ise TR2, TR6, TR9, TRA ve TRC bölgeleridir.

Nedensellik test sonuçları panelin geneli için değerlendirildiğinde toplam ve erkek genç işsizlik ile yoksulluk arasında çift yönlü, kadın genç işsizlik ve yoksulluk arasında ise tek yönlü nedensellik ilişkisinin mevcut olduğu görünmektedir. Bununla birlikte Batı Marmara bölgesini temsil eden TR2 ve Doğu Karadeniz bölgesini ifade eden TR9 bölgeleri genç işsizlik ve yoksulluk arasında nedensellik ilişkisinin görülmediği bölgeler olarak karşımıza çıkmaktadır. Ele alınan on iki bölge arasında 2017'de en yüksek ikinci yoksulluk oranına (%19.3) sahip olan TR2'de böyle bir sonucun ortaya çıkması ilginç görünse de konunun detaylı incelenmesi bölgedeki genç işsizlik ve yoksulluk ilişkisizliğine cevap niteliğinde bulgular sunabilecektir. Diğer yandan 2017 yılında hem genç işsizlik oranı hem de yoksulluk oranı yaklaşık %15 olan TR9 bölgesinde genç işsizlik ve yoksulluk arasında nedensellik ilişkisinin olmaması da yine araştırılması gereken bir konu olarak değerlendirilmektedir.

Tartışma

Küresel işgücü piyasalarının en önemli ekonomik sorunlarından birisi 15-24 yaş aralığında bulunan ve genç nüfus olarak adlandırılan kesimin yüksek işsizlik yaşamasıdır. Bu yüksek işsizliğe bağlı olarak gençlerin yoksulluk düzeyinde de artışlar yaşanmaktadır. Kişilerin temel ihtiyaçlarını karşılayabilecek kadar gelirin olmaması ya da ihtiyaç ve isteklerin asgari düzeyde karşılanması yoksulluk olarak adlandırıldığından çalışmayarak gelir sahibi olamayan gençlerin yoksulluk yaşaması da kaçınılmaz olmaktadır. ILO başta olmak üzere uluslararası kuruluşların ekonomik raporlarında da genç işsizlerin, çalıştığı halde yoksulluk yaşayanların ve işsiz olup yoksulluk çekenlerin durumu sıklıkla ele alınmakta ve çözüm önerileri arayışı içinde olunmaktadır. Söz konusu raporlarda, özellikle yükselen ve gelişmekte olan ülkelerde genç işçilerin %39’unun orta düzeyde ya da yüksek düzeyde yoksulluk içinde bulunduğu, günlük üç doların altında para kazanmaya razı olarak istihdam edildiği, her beş genç işçinin ikisinden fazlasının çalışmasına rağmen yoksul olduğu ya da hiç çalışmadığı belirtilmiştir. Küresel ekonomik büyümedeki gelişmelere rağmen genç nüfusun yaşadığı işsizlik iktisat teorisindeki “istihdam yaratmayan büyüme” kavramını da akıllara getirmekte ve ekonomik büyümenin işsizliği azaltmada yeterli olmayabileceğini düşündürmektedir. Diğer yandan genç işsizlik ile beraber görülen yoksulluk pek çok soruna da yol açmaktadır. Bu sorunların başında kayıt dışı istihdamda ve suç düzeyinde artışlar, beyin göçü ve buna bağlı olarak ortaya çıkan beşeri sermaye kaybı, ülkelerin sürdürülebilir büyüme ve kalkınma hedeflerini gerçekleştirememesi gelmektedir. Türkiye’de nüfusun büyük çoğunluğunun gençlerden oluştuğu göz önünde bulundurulduğunda küresel ölçekteki bu sosyal ve ekonomik sorunların Türkiye ekonomisi için de önemli olduğu düşünülmekte ve üzerinde durulması gerektiğine inanılmaktadır.

Bu kapsamda çalışmada Türkiye’de genç işsizlik ve yoksulluk ilişkisi 2006-2017 dönemi dikkate alınarak incelenmiştir. Konunun Türkiye açısından ele alınması bölgeler düzeyinde gerçekleştirilmiştir. TÜİK tarafından belirlenen ve “Düzye I” olarak tanımlanan on iki coğrafi (TR1, TR2, TR3, ... TRA, TRB, TRC) bölgede toplam genç işsizlik, erkek genç işsizlik ve kadın genç işsizlik ile yoksulluk arasındaki ilişkiler panel nedensellik testi ile araştırılmıştır. Çalışmada ilk olarak konunun kavramsal çerçevesi aktarılarak Türkiye’de genç işsizlik ve yoksulluk gelişmelerine yer verilmiştir. Buna göre genç işsizlik oranının Türkiye’de küresel finansal kriz ile birlikte artış yaşadığı, bu artış eğiliminin 2014 yılından günümüze kadar devam ettiği de görülmüştür. Bölgeler düzeyinde bakıldığında ise 2017 yılında en yüksek toplam genç işsizliğin yaşandığı bölge Orta Anadolu bölgesini ifade eden TR7, en düşük toplam genç işsizliğin yaşandığı bölge ise TRA olarak adlandırılan Kuzeydoğu Anadolu bölgesidir. 2017 yılında yoksulluk sıralamasında Akdeniz bölgesini işaret eden TR6, %20.3 ile en yüksek yoksulluk orana sahipken, yoksulluk oranının en düşük olduğu bölge %14.6 ile Doğu Karadeniz’dir. Çalışmada aynı zamanda konu ile ilgili literatür taramasına yer verilmiş ve literatürde yer alan çalışmaların pek çoğunun genç işsizlik ve yoksulluk arasında ilişkiye dikkat çektiği anlaşılmıştır.

Diğer çalışmalardan farklı olarak bu çalışmada genç işsizlik; toplam, erkek ve kadın genç işsizlik olarak ayrı ayrı ele alınmış ve ekonometrik analiz bu doğrultuda Türkiye’nin bölgelerini içerecek şekilde yapılmıştır. Yapılan nedensellik test sonuçlarına göre panelin geneli için toplam genç işsizlik ile erkek genç işsizlik yoksullukla çift yönlü nedensellik ilişkisi içindedir. Bu bulgu toplam ve erkek genç işsizlikte meydana gelen gelişmelerin yoksullukla ilişkili olduğunu göstermesi açısından önemli olarak değerlendirilebilir. Panelin

geneli için kadın genç işsizlikten yoksulluğa doğru ise tek yönlü nedensellik ilişkisi mevcuttur. Bölgeler düzeyinde elde edilen bulgular değerlendirildiğinde ise, toplam genç işsizlik ve yoksulluk arasında TR1, TR5 ve TRB bölgelerinde çift yönlü nedensellik ilişkisi olduğu görülmüştür. Bununla birlikte TR6, TR8 ve TRA bölgelerinde yoksulluktan toplam genç işsizliğe doğru, TR3, TR4 ve TRC bölgelerinde ise toplam genç işsizlikten yoksulluğa doğru olmak üzere tek yönlü nedensellik ilişkileri elde edilmiştir. Diğer yandan TR1, TR4, TR5 ve TRB bölgelerinde erkek genç işsizlik ve yoksulluk arasında çift yönlü, TR6 ve TRA bölgelerinde yoksulluktan erkek genç işsizliğine olmak üzere tek yönlü, TR3 ve TRC bölgelerinde ise erkek genç işsizliğinden yoksulluğa doğru olmak üzere tek yönlü nedensellik ilişkileri tespit edilmiştir. Kadın genç işsizlik ve yoksulluk arasındaki nedensellik ilişkisinin yönü de bölgelere göre farklılaşmaktadır. Bu bağlamda TR1 ve TR5 bölgelerinde kadın genç işsizliği ve yoksulluk arasında çift yönlü nedensellik ilişkisi, TR8 ve TRB bölgelerinde yoksulluktan kadın genç işsizliğine doğru tek yönlü, TR3, TR4 ve TR7 bölgelerinde ise kadın genç işsizliğinden yoksulluğa doğru tek yönlü nedensellik ilişkisi olduğu gözlemlenmiştir. Nedensellik test sonuçları panelin geneli için değerlendirildiğinde toplam ve erkek genç işsizlik ile yoksulluk arasında çift yönlü, kadın genç işsizlik ve yoksulluk arasında ise tek yönlü nedensellik ilişkisinin mevcut olduğu görülmektedir. Ancak toplam, erkek ve kadın genç işsizlik ile yoksulluk arasında hiçbir şekilde nedensellik ilişkisinin görülmediği bölgeler de bulunmaktadır. Bu bölgeler Batı Marmara bölgesini temsil eden TR2 ve TR9 olarak adlandırılan Doğu Karadeniz bölgesidir. TR2 bölgesi, incelenen on iki bölge arasında 2017 yılında en yüksek ikinci yoksulluk oranına (%19.3) sahip iken, TR9 ise yine 2017 yılında en düşük yoksulluk oranına (14,6) sahip olan bölgedir. Bu duruma rağmen ortaya çıkan sonuç oldukça ilginç görünse de konunun detaylı olarak araştırılması bölgedeki genç işsizlik ve yoksulluk ilişkisizliğine yönelik önemli bulguların ortaya çıkmasını sağlayabilecektir.

Sonuç olarak bulguların geneline dayanarak Türkiye ekonomisinde genç işsizlik ve yoksulluğun birbirinin hem nedeni hem de sonucu olduğu ifade edilebilmektedir. Çalışmadan elde edilen bu bulgu, konuyu Nijerya için ele alan ve genç işsizlik ile yoksulluk ilişkisine dikkat çeken Ugal, Uyang ve Nwagbara'nın (2011) çalışması ve Aiyedogbon ve Ohwofasa'nın (2012) çalışması ile benzerlik göstermektedir. Bu çalışmalarda da genç işsizlik ve yoksulluğun neden sonuç bağlamında birbiriyle ilişkisine değinilmiştir. Buna karşılık çalışma bulguları yine Nijerya ekonomisini inceleyen Egunjobi'nin (2014) çalışma bulguları ile de örtüşmemektedir. Çünkü Egunjobi (2014) çalışmasında işsizlik ve yoksulluğun birbiriyle ilişkili olmadığı sonucunu tespit etmiştir. Çalışmadan elde edilen bulgulara dayanarak işsiz kalarak yoksul kalan gençlere istihdam piyasasında daha aktif rol verilmesinin, gençlerin becerilerinin ve niteliklerinin artırılmasını sağlayacak mesleki eğitim ve kurslara yönlendirilmesinin, gençlere yönelik geçici istihdam politikaları yerine genç yoksulluğunu azaltıcı istihdam politikalarının uygulanmasının oldukça önemli olduğu düşünülmektedir. Ayrıca sadece iş imkânı sağlamanın yoksulluğu azaltmada yeterli bir faktör olmadığının anlaşılması ve buna uygun olarak iş ve ücret iyileştirmelerinin gerçekleştirilmesi de önemli bir ayrıntıdır. Bu ayrıntının önemsenmesi ile gençlerin yoksulluk ile yaşadığı sosyo-ekonomik sorunların en aza indirilmesi hususunda başarı sağlanacağına da inanılmaktadır.

Copyright © 2018 **Republic of Turkey Ministry of Youth and Sports**

<http://genclikarastirmalari.gsb.gov.tr/>

Journal of Youth Research • August 2019 • 7(18) • 229-233

ISSN 2147-8473

Received | 25 February 2019

Accepted | 16 July 2019

ANALYSIS / RESEARCH

EXTENDED ABSTRACT

The Relationship between Youth Unemployment and Poverty in Turkey: An Analysis on the Regional Dimensions

Mehmet Bölükbaş*

According to the World Employment Social Outlook Trends 2018 reported by International Labour Organization-ILO, although global employment levels have increased, global unemployment is still over 190 million. In addition, the report emphasizes that there is no significant decrease in the level of poverty experienced by working people. On the other hand, another report titled “Global Employment Trends for Youth 2017” published by ILO points out that the high level of youth unemployment, which has been continuing since 2009, poses a problem in the world economy. The report also states that 39% of youth workers (about 160.8 million youth population) in developing and developed countries suffer from moderate or extreme poverty. According to the report, these people earn less than \$3.10 a day; more than two out of every five young workers are working but become poor.

* PhD, Lecturer, Aydın Adnan Menderes University, Aydın Faculty of Economics, Department of Economics, Aydın, mbolukbas@adu.edu.tr, ORCID: 0000-0002-9770-069X

Within this context, the aim of this study is to examine the youth unemployment and poverty relations in Turkey considering the period of 2006-2017. The issue to be addressed in terms of Turkey was held at regional level. In the study the relationships between total youth unemployment, male youth unemployment, female youth unemployment and poverty are analysed with panel causality test for twelve geographic regions (TR1, TR2, TR3, TR4, TR5, TR6, TR7, TR8, TR9, TRA, TRB, TRC) determined by TUIK (Turkish Statistical Institute) and titled "Regional Level 1". The study becomes different due to considering the issue at regional level in Turkey. The study also provides separate estimations in terms of poverty's effect on total youth unemployment, male youth unemployment and female youth unemployment.

The study consists of four main sections. In the first part of the study, the youth unemployment and poverty issues are tackled with in the conceptual framework. In the second part, youth unemployment and poverty developments in Turkey's economy has examined with the help of the statistical indicators. In the third part, literature review is given and the studies that deal with the subject in different countries and periods are mentioned. In the fourth and the last part, causality relationship between the variables was tested and the empirical findings were discussed. The relationship between unemployment and poverty has been the subject of many studies for many years. There are studies that deal with this subject which has a wide place in the literature in different periods and in different countries. The studies in the literature generally focus on the relationship between unemployment, youth unemployment or employment and poverty. Some of these studies are presented by Onuoha (2010), Ugal, Uyang and Nwagbara (2011), Leonard (2012), Aiyedogbon and Ohwofasa (2012), Egunjobi (2014), Odeh and Okoye (2014), Oduwole (2015) and, Surajo and Karim (2016). The literature also contains several researches aiming to predict poverty's effect on employment, unemployment and youth unemployment in Turkey. These studies are as follows: Çalışkan (2007), Yentürk ve Başlevent (2007), Odabaşı (2009), Enneli (2010), Yamanoğlu (2010), Gürler (2011), Kayataş (2014), Kulaksız (2014), Erikli (2016), Kahraman and Kahraman (2016), Uğur (2017) and, Bayırbağ, Göksel and Çelik (2018). When empirical literature on the relationship between youth unemployment and poverty is considered, the findings show that youth unemployment and poverty are generally associated with each other.

Method, Findings and Discussion

In the econometric analysis, the years between 2006 and 2017 were preferred and the regional group named as "Regional Level 1" determined by TUIK was selected. There are twelve regions in this region group. The variables within the econometric model have been selected based on the studies in the literature. Four different data were used to examine the relationship between youth unemployment and poverty in these regions; total youth unemployment rate (TG_i , %), male youth unemployment rate (EG_i , %), female youth unemployment rate (KG_i , %), and regional poverty rate (YOK , %). By using these data, three different models were estimated. The models used are as follows:

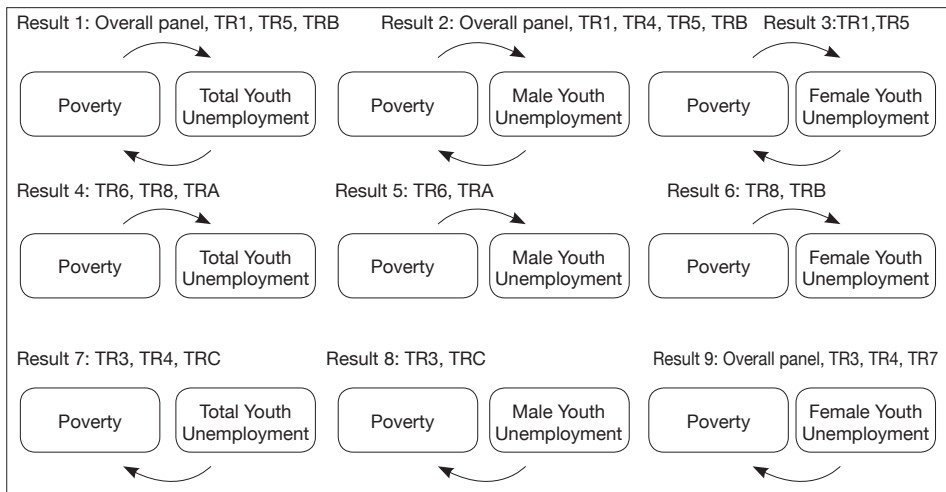
$$TGI_{i,t} = \alpha_{1,i} + \alpha_{2,i} YOK + u_{i,t} \quad (1)$$

$$EGI_{i,t} = \beta_{1,i} + \beta_{2,i} YOK + \varepsilon_{i,t} \quad (2)$$

$$KGI_{i,t} = \delta_{1,i} + \delta_{2,i} YOK + \xi_{i,t} \quad (3)$$

As the econometric method, the panel causality test proposed by Dumitrescu and Hurlin (2012) has been utilized and quite important findings were obtained about the relationship between variables. The results of the econometric analysis are shown in figure 1.

Figure 1. Econometric Analysis Results

As clear in figure 1, there is bidirectional causality between total youth unemployment and poverty for overall panel. It also exhibits the relationship between male youth unemployment and poverty. This finding can be considered as important in terms of its showing that the developments in total and male youth unemployment are related to poverty. On the other hand, there is a unidirectional causality from female youth unemployment to poverty for overall panel. The results of the causality test at the regional level vary according to the regions but it is possible to say that the results include the causality relationships between youth unemployment and poverty. However, there are also some regions where there is no causal relationship between total, male, female youth unemployment and poverty. These regions are TR2 and TR9. While the TR2 region had the second highest poverty rate (19.3%) in 2017, the TR9 region had the lowest poverty rate (14.6%) in 2017. Despite this fact, although the result seems quite interesting, a detailed investigation of the issue may lead to important findings regarding the youth unemployment and poverty unrelated in the region.

Consequently, it can be stated that youth unemployment and poverty have causal relationships with each other in the Turkey economy. Therefore, the following considerations may be considered as important for Turkey; (i) Young people who remain

unemployed and poor should be given a more active role in the employment market. (ii) Youth population can be directed to vocational training and courses that will increase their skills and qualifications. (iii) Poverty-reducing employment policies should be implemented instead of temporary employment policies for young people. Therewithal it should be well understood that providing jobs is not a sufficient factor in reducing poverty and accordingly, business and wage improvements are needed. It is believed that by caring about these issues, a success will be achieved in minimizing the socio-economic problems experienced by young people with poverty.

Kaynakça/References

- Adeoye, B. W., Atanda, A. A. & Sangosanya, A. O. (2012). Youth employment and poverty reduction in Nigeria: A global perspective. *Conference Articles of Nigerian Economic Society*.
- Aiyedogbon, J. O. & Ohwofasa, B. O. (2012). Poverty and youth unemployment in Nigeria, 1987-2011. *International Journal of Business and Social Science*, 3(20), 269-279.
- Bayırbağ, M. K., Göksel, A. ve Çelik, C. (2018). Child poverty and youth unemployment in Turkey. *Poverty & Public Policy*, 10(3), 390-413.
- Boxill, I. & Quarless, R. (2005). The determinants of poverty among the youth of the Caribbean. *Social and Economic Studies*, 54(1), 129-160.
- Bremer, J. (2018). Youth unemployment and poverty in Egypt. *Poverty & Policy*, 10(3), 295-316.
- Coşkun, M. N. (2012). Türkiye’de yoksulluk: Bölgesel farklılıklar ve yoksulluğun profili. *Türkiye Ekonomi Kurumu, Tartışma Metni*, 59.
- Çalışkan, Ş. (2007). Eğitim-işsizlik ve yoksulluk ilişkisi. *SÜ İİBF Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 7(13), 285-308.
- Dumitrescu, E. I. & Hurlin, C. (2012). Testing for Granger non-causality in heterogeneous panels. *Economic modelling*, 29(4), 1450-1460.
- Egunjobi, T. A. (2014). Poverty and unemployment paradox in Nigeria. *IOST Journal of Humanities and Social Science* 19(5), 106-116.
- Enneli, P. (2010). Türkiye’de toplumsal bir kategori olarak yoksul gençlik. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Antropoloji Dergisi*, 23, 41-67.
- Erikli, S. (2016). Genç yoksulluğun temel belirleyicileri: Eğitim ve düzgün iş. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 18(1), 283-302.
- Granger, C. W. J. (1969). Investigating causal relations by econometric models and cross-spectral methods. *Econometrica*, 37(3), 424-438.
- Gürler, Ö. K. (2011). *Türkiye’de çocuk yoksulluğu: Birleştirilmiş yatay kesit verileriyle tercih modellerinin uygulanması*. (Doktora tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.) <http://acikerisim.deu.edu.tr/xmlui/bitstream/handle/12345/12161/285814.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- ILO (2016). Dünya istihdam ve sosyal durum-eğilimler 2016. https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---europe/---ro-geneva/---ilo-ankara/documents/publication/wcms_447449.pdf
- ILO (2017). Gençlerde küresel istihdam eğilimleri 2017. https://www.ilo.org/ankara/news/WCMS_600486/lang--tr/index.htm
- ILO (2018). Dünyada istihdam ve sosyal görünüm: Eğilimler 2018. https://www.ilo.org/ankara/news/WCMS_615726/lang--tr/index.htm
- Kahraman, F. ve Kahraman, A. B. (Eylül 2016). *Eğitim, istihdam ve yoksulluk bağlamında Türkiye’de gençliğin durumu*. 2nd International Congress on Applied Sciences: Migration, Poverty and Employment, UUBK 2016’da sunulan bildiri. Konya.
- Kayataş, G. D. (2014). Yoksullukla mücadelede istihdam politikalarının rolü. (T.C. Çalışma ve sosyal Güvenlik Bakanlığı Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü, Ankara.) <https://media.iskur.gov.tr/15644/gizem-deniz-kayatas.pdf>

- Kulaksız, Y. (2014). Yoksulluk bağlamında çocuk işgücü. *ÇSGB Çalışma Dünyası Dergisi*, 2(3), 91-111.
- Kazi, M. H. & Leonard, J. E. (2012). Microfinance, poverty and youth unemployment in Nigeria: A review. *Global Journal of Human Social Science Sociology, Economics & Political Science*, 12(13), 44.-59.
- Odabaşı, F. (2009). *Yoksullukla mücadelede istihdamın rolü*. (Sosyal yardım uzmanlık tezi, T.C. Başbakanlık Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü, Ankara). <https://sosyalyardimlar.aile.gov.tr/uploads/pages/uzmanlik-tezleri/14-yoksullukla-mucadelede-istihdamin-rolu-ferhat-odabasi.pdf>
- Odeh, M. A. & Okoye, C. O. (2014). Poverty reduction policy and youth unemployment in Nigeria. *Public Policy and Administration Research* 3(4), 92-103.
- Oduwale, T. A. (2015). Youth unemployment and poverty in Nigeria. *International Journal of Sociology and Anthropology Research*, 1(2), 23-39.
- Onuoha, C. F. (2010). Youth unemployment and poverty: Connections and concerns for national development in Nigeria. *International Journal of Modern Political Economy* 1(1), 115-136.
- Özer, U. ve Topal, M. H. (2017). Genç işsizliği, suç, göç, intihar ve boşanma düzeyleri ile ilişkili midir? Türkiye'den ampirik bir kanıt. *Kırklareli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 6(5), 50-63.
- Pogge, T. (Ed.) (2016). *Child poverty, youth (un)employment and social inclusion*. Stuttgart: Ibidem-Verlag.
- Saleh, A.Z. M. (2014). State of unemployment and poverty. *Bangladesh Economic Update*, 5(5), 1-25.
- Surajo, A. Z. & Karim, A. H. M. Z. (2016). Youth unemployment and poverty in Nigeria: A threat to sustainable growth and development. *International Journal of Scientific Research and Management*, 4(11), 4919-4928.
- Taş, H. Y., Küçüköğlü, M. ve Demirdöğmez, M. (2018). Türkiye'de genç işsizliği sorunu ve alternatif çözüm önerileri. *HAK_İŞ Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi*, 7(18), 279-294.
- TÜİK (2019). Temel İstatistikler. <http://www.tuik.gov.tr/UstMenu.do?metod=temelist>
- Ugal, G. A., Nwagbara, E. N., & Uyang, F. A. (2011). Youth unemployment and its consequences in Calabar Metropolis: Need for government intervention. *Global Journal of Social Sciences*, 10(1-2), 75-82.
- Uğur, Z. (2017). Türkiye'de kadın yoksulluğu ve yoksunluğu. *Kadem Kadın Araştırmaları Dergisi*, 3(2), 168-198.
- Visaria, P. (1981). Poverty and unemployment in India: An analysis of recent evidence. *World Development*, 9(3), 277-300.
- Ymanoğlu, M. A. (2010). Tüketim toplumunda genç ve yoksul olmak: Dışlanma süreçleri ve karşı stratejiler. *Kültür ve İletişim Dergisi*, 13(2), 41-79.
- Yentürk, N. ve Başlevent, C. (2007). Türkiye'de genç işsizliği. *Gençlik Çalışmaları Birimi Araştırma Raporu*, 2, 1-51.